

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ УПРАВЛІННЯ ЗАГАЛЬНООСВІТНІМИ НАВЧАЛЬНИМИ ЗАКЛАДАМИ

Реформування освіти в Україні ставить перед загальноосвітніми навчальними закладами нові завдання: формування усебічно розвиненої і здатної до критичного мислення особистості, патріота з активною життєвою позицією, інноватора, здатного змінювати навколишній світ і розвивати економіку за принципами сталого розвитку. Для їх вирішення необхідним є переосмислення мети та змісту навчально-виховного процесу, управління навчальними закладами, ролі адміністрації й педагогічного колективу. Тому особливої актуальності набуває удосконалення системи управління загальноосвітніми навчальними закладами та їх адаптація до роботи у нових умовах.

Проблеми управління загальноосвітніми навчальними закладами висвітлювались у працях В.Г. Алькеми [1], О.Й. Дем'янюка [2], С.Г. Немченка [6], З.М. Онишківка [7], А.І. Романчука [8] та інших. Їх аналіз свідчить про наявність теоретичної основи для побудови ефективної системи управління. Водночас, незважаючи на значні успіхи в окресленій сфері, ця проблематика залишається актуальною і до кінця не вирішеною.

Мета дослідження – теоретичне обґрунтування системи управління загальноосвітніми навчальними закладами у контексті реформування освіти України. Завдання дослідження – виділення складових і етапів процесу управління загальноосвітніми навчальними закладами. Об'єкт дослідження – процес управління загальноосвітніми навчальними закладами. Предмет дослідження – теоретичні та практичні основи процесу управління загальноосвітніми навчальними закладами.

Аналіз наукових джерел [2; 6; 8] дозволяє визначити управління загальноосвітнім навчальним закладом як діяльність, що забезпечує планомірний і цілеспрямований вплив на управлінську систему для досягнення мети та завдань її функціонування. Управлінська система включає сукупність людських, матеріальних, технічних, інформаційних, нормативно-правових та інших складових, пов'язаних між собою так, що завдяки цьому здійснюється процес управління та реалізуються управлінські функції. Обов'язковою умовою функціонування системи є обмін інформацією між суб'єктом й об'єктом управління та прийняття відповідних рішень.

В Україні сформовано відповідну систему управління освітою. Зокрема, Законом України «Про освіту» визначено систему органів державного управління освітою і систему органів громадського самоврядування. У статті 24 вказано, що управління закладом освіти в межах повноважень, визначених

законами та установчими документами цього закладу, здійснюють: засновник (засновники); керівник закладу освіти; колегіальний орган управління закладу освіти; колегіальний орган громадського самоврядування; інші органи, передбачені спеціальними законами та/або установчими документами закладу освіти [3].

Процес управління загальноосвітніми навчальними закладами охоплює загальні та об'єднувальні функції, методи управління, управлінські рішення, комунікації й передбачає здійснення кількох послідовних етапів [4; 5; 7]:

1. Реалізація функцій управління. Управління загальноосвітніми навчальними закладами здійснюється шляхом реалізації загальних функцій, а саме, планування, організування, мотивування, контролювання і регулювання.

2. Формування методів управління як результатів реалізації функцій управління. Реалізація функцій управління здійснюється через організаційні, педагогічні, соціально-психологічні та економічні методи.

3. Формалізація методів в управлінські рішення. Особливість цього етапу полягає у створенні механізмів трансформації методів у накази, розпорядження, вказівки тощо.

4. Забезпечення управлінського впливу на засадах керівництва.

Реалізація розглянутих етапів супроводжується комунікаціями, тобто, процесами обміну інформацією між працівниками, підрозділами, іншими організаціями.

Набуття загальноосвітніми навчальними закладами права самостійно приймати рішення у межах своєї автономії, що визначено Законом України «Про освіту», спеціальними законами та установчими документами стимулює їх створювати, впроваджувати й здійснювати комерціалізацію освітніх, інтелектуально-продуктових, організаційних і соціальних інновацій, які дозволяють їм конкурувати як на внутрішньому так і зовнішньому освітянському ринках [1]. Впровадження інновацій вносить якісні зміни у діяльність самих навчальних закладів: підвищується рівень надання освітніх послуг, зростає професійна компетентність педагогічного колективу та збагачується матеріально-технічна база навчальних закладів.

Таким чином, управління загальноосвітніми навчальними закладами базується на дотриманні чинного законодавства у галузі освіти, здійсненні процесу управління, що охоплює загальні та об'єднувальні функції, методи управління, управлінські рішення і комунікації, а також застосування інновацій у різних сферах своєї діяльності. У підсумку це сприяє розвитку навчальних закладів, виведенню їх на якісно новий рівень і вирішенню завдань, які стоять перед ними на сучасному етапі.

Список використаних джерел:

1. Алькема В.Г. Автономія закладів загальної середньої освіти – як основний принцип впровадження системних інновацій / З.М. Карпенко, В.Г. Алькема // *Актуальні питання сучасної науки та практики: матеріали науково-практичної конференції (м. Київ, 15 листопада 2018 р.)* - К.: Університет "КРОК", 2018. - С.429-433.
2. Дем'янюк О.Й. Вплив внутрішнього середовища на ефективність управління закладом середньої освіти / О.Й. Дем'янюк // *Педагогічний пошук*. - 2017. - № 4. - С. 12-16.

3. Закон України «Про освіту» від 5 вересня 2017 р. № 2145-VIII [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>.
4. Кузьмін О.Є., Мельник О.Г. Основи менеджменту: Підручник. – 2-е вид., випр., допов. – К.: «Академвидав», 2007. – 464с.
5. Мазаракі А.А. Основи менеджменту: підручник для студентів вищих навчальних закладів / кол. авторів; за ред. А. А. Мазаракі. – Харків: Фоліо, 2014. – 846 с.
6. Немченко С.Г. Управління навчальним закладом : Підручник для магістрантів педагогічних університетів / С.Г. Немченко, О.Б. Голік, О.А.Кривильова, О.В. Лебідь. – Донецьк : ЛАНДОН-XXI, 2012. – 516 с.
7. Онишків З.М. Основи управління закладом загальної середньої освіти : навчальний посібник / З.М. Онишків – Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2018. – 192 с.
8. Романчук А.І. Управління навчально-виховним процесом початкової школи в сучасних умовах / А.І. Романчук // Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 5 : Педагогічні науки: реалії та перспективи. - 2018. - Вип. 65. - С. 129-132.